

Nr 255.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärv av aktierna i Ruotivare grufaktiebolag; given Stockholms slott den 31 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Möller:

Ruotivare grufaktiebolag äger inmutarandelarna till samtliga utmål inom Ruotivare och Wallatj malmfält. Jordägarandelarna ägas av staten.

Malmfälten äro belägna cirka 15 kilometer norr om Kvikkjokks kyrk-
Bihang till riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 255.

plats inom Jokkmokks socken i Norrbottens län. Avståndet till närmaste svenska järnväg, vid Porjus eller Jokkmokk, är omkring 12 mil.

Det malmförande området på Ruotivare har en längd av cirka 1,400 à 1,500 meter och en bredd av i medeltal något mera än 200 meter. Den totala arean av renare malmpartier kan uppskattas till cirka 135,000 kvadratmeter. Malmtillgången har av statsgeologen F. R. Tegengren år 1910 uppskattats till omkring 19 miljoner ton oskrädd malm eller cirka 14 miljoner ton skrädd malm, vilken beräknas i medeltal hålla 45 à 50 procent järn och 11 procent titansyra. Malmen går i stor utsträckning upp i dagen. Wallatj malmfält beräknas innehålla en malmarea av cirka 4,400 kvadratmeter. Malmens halt av järn och titan torde vara likartad med Ruotivaremalmen.

Fyndigheterna inmutades av översten C. O. Bergman och utmåslades den 9—22 april 1902 för dennes sterbhus. Ruotivarefältet omfattar 32 utmål och Wallatj fältet 10 utmål. Enligt påskrift å utmålsprotokollet överlät sterbhuset den 26 januari 1905 sin rätt enligt protokollet på Ruotivaregrufaktiebolag.

I fråga om gruvornas försvar hava försvaravgifter erlagts åren 1902—1909, 1911—1913, 1922—1924 och 1933—1935. Vilostånd hava åtnjutits åren 1914—1921, 1925—1932 och 1936—1939.

Ruotivaregrufaktiebolag bildades år 1905. Enligt § 2 i den för bolaget gällande ordningen har bolagets verksamhet till ändamål att efter inköp av Ruotivare och Wallatj malmfält jämte de övriga fyndigheter i nämnda trakt, som kunna finnas lämpliga, idka gruvdrift och fabriksverksamhet samt i sammanhang därmed varande rörelse. Bolaget skall, om så befinnes för dess ändamål gagneligt, jämväl äga förvärva andelar i andra bolag, vilkas verksamhet är med bolagets förenlig. Aktiekapitalet uppgår till 400,000 kronor, fördelat i aktier à 1,000 kronor, varav 165 preferensaktier och 235 stamaktier. Preferensaktierna medföra framför stamaktierna förmånsrätt till 6 procent årlig utdelning och nominella beloppets återbekommande vid bolagets upplösning. I övrigt medföra alla aktier samma rätt. Bolagsordningen innehåller icke förbud för utlänning att förvärva aktier i bolaget. — Bolaget har hittills icke bedrivit någon rörelse.

Den 16 juni 1917 utfärdade bolaget 21 royaltyförbindelser till ägare av sammanlagt 365 aktier i bolaget. Förbindelserna avse en 400-del för varje aktie av en royalty av 25 öre för ton å en kvantitet malm, som beräknas på i förbindelserna närmare angivet sätt. Royaltyn uppgives i förbindelserna skola gälla utan hänsyn till laglig preskriptionstid samt upphöra att utgå sedan under 25 kalenderår brutits minst 100,000 ton för varje år. Åtgärder för avbrytande av preskription hava vidtagits senast år 1936 beträffande dels två till A. Nordlindh och H. M. Nordlindh ställda förbindelser avseende respektive 13 aktier och 1 aktie samt dels en till Finansaktiebolaget i Stockholm ställd förbindelse avseende 213 aktier. I fråga om sistnämnda förbindelse har ägaren förklarat sig avstå från varje anspråk gentemot bolaget.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 8 oktober 1934 dagtecknad skrift anförde bolaget bland annat följande:

För det dåvarande vore såsom aktieägare i bolaget registrerade grosshandlaren Harald Berg, Stockholm, för 154 preferens- och 209 stamaktier, tillhoppa 363 aktier, greve James Hamiltons sterbhus, Djursholm, för 9 preferens- och 16 stamaktier, tillhoppa 25 aktier, V. von Schwerins sterbhus för 2 preferens- och 8 stamaktier, tillhoppa 10 aktier, samt ingenjören Gustaf Graf, Stockholm, och direktören Herman Hennemann, Sörvik, för vardera en stamaktie. Av bolagets aktier vore 147 preferens- och 215 stamaktier eller tillhoppa 362 aktier försedda med påskrift enligt 12 § andra stycket lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Berg, Graf och Hennemann framträdde i sin egenskap av aktieägare såsom representanter för Fried. Krupp Aktiengesellschaft i Essen eller detta bolag närstående personer. Under återopande av bestämmelsen i 12 § sista stycket förenämnda lag finge bolaget hemställa om Kungl. Maj:ts medgivande, att den i första stycket av samma paragraf stadgade inskränkningen i förfoganderätten över vissa aktier i bolaget icke måtte äga tillämpning å bolaget och att följaktligen de 365 aktier, som vore inregistrerade å Berg, Graf och Hennemann måtte, oavsett att vissa av de aktiebrev som utfärdats för dessa aktier hade försetts med påskrift enligt 12 § andra stycket nämnda lag, få överlåtas till Fried. Krupp Aktiengesellschaft eller detta bolag närstående utländska undersåtar eller eljest till utländsk undersåte.

I anledning av ansökningen avgåvo länsstyrelsen i Norrbottens län och kommerskollegium, som inhämtat yttrande från järnkontoret, infortrade utlåtanden.

Genom beslut den 10 oktober 1935 fann Kungl. Maj:t ej skäl att till ansökningen lämna bifall.

I november sistnämnda år utbjödos sedermera under hand förenämnda 365 bulvanaktier i bolaget till inköp av svenska staten. Då några förhandlingar emellertid icke kommo till stånd, framkom icke något till beloppet angivet anbud. Något förvärf för statens räkning av aktierna skedde icke.

Fråga har nu ånyo uppkommit om förvärf av aktiestocken i bolaget för statens räkning. Enligt förda förhandlingar kunna aktierna erhållas för sammanlagt 250,000 kronor. Det förutsättes härvid, att bolaget icke har andra tillgångar än förenämnda gruvut mål och, bortsett från återstående royaltiförbindelser, icke andra skulder än aktiekapitalet, 400,000 kronor.

Kommerskollegium, som anmodats yttra sig i ärendet, har i ett den 30 mars 1939 dagtecknat utlåtande tillstyrkt, att åtgärd vidtoges för förvärf av ifrågavarande aktier på sist angivna villkor. Kollegium anför vidare bland annat följande:

Då Ruotivare otvivelaktigt innehölle betydande tillgångar av järnmalm — låt vara av en säregen typ, som erfordrade speciella metoder för tillgodogörandet — och staten såsom jordägare redan vore ägare till hälften av den inom statsgruvefält belägna fyndigheten, syntes det vara rimligt, att staten ingrepe för att avlösa det nuvarande, otillfredsställande förhållandet

i avseende på aktieinnehavet. Att staten därvid förvärvade samtliga aktier i gruvbolaget syntes vara i hög grad önskvärdt för att staten vid den framtida dispositionen av fyndigheten icke skulle behöva taga hänsyn till meddelägare, som måhända kunde hava intressen stridande mot statens.

Även om det måste anses vara synnerligen ovisst huru snart ett tillgodogörande av fyndigheten kunde komma till stånd och för närvarande omöjligt att angiva det ekonomiska utbytet därav, syntes dock det angivna priset för aktierna, med hänsyn till den förefintliga betydande malmkvantiteten, vara rimligt.

Med hänsyn till såväl bolagets kvarstående royaltyförbindelser som den pågående utredningen om förvaltningen av statens malmfyndigheter syntes bolaget böra åtminstone tillsvidare bibehållas såsom ägare till gruvandelarna. Den å bolaget belöpande andelen i kostnaden för gruvornas försvar uppginge till 1,050 kronor enligt gruvstadgan, d. v. s. till och med 1939, och därefter enligt gruvlagen till 840 kronor årligen. Dessa och övriga nödvändiga kostnader för bolaget torde kunna anvisas att utgå ur tionde huvudtitelns förslagsanslag till vissa kostnader för statens gruvegendom.

*Departements-
chefen.*

Genom 1934 års lagstiftning om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag har en avveckling nödvändiggjorts av det otillfredsställande förhållande som bestått däri, att huvudparten av aktierna i ifrågavarande gruvbolag innehafts av bulvaner för ett utländskt företag. Ur svenska synpunkter har det ansetts önskvärdt, att avvecklingen skedde på sådant sätt, att de utländska intressena fränkopplades. Emellertid har detta varit förenat med svårigheter. Å ena sidan har nämligen nyssnämnda utländska företag, Fried. Krupp Aktiengesellschaft i Essen, i gruvbolaget nedlagt betydande belopp. För sagda företag har det naturligtvis varit angeläget att vid en eventuell försäljning i görligaste mån undvika förlust. Å andra sidan hava fyndigheternas avlägsna belägenhet och de ovisshetsmoment, som spela in beträffande deras tillgodogörande, verkat avhållande på svenska köpeanbud.

Det inlösningspris, som nu angivits för aktierna i bolaget, 250,000 kronor, har av kommerskollegium betecknats såsom rimligt. Jag delar denna uppfattning. Såsom framgår av det anförda förutsättes härvid att bolaget ej har andra skulder än aktiekapitalet samt vissa royaltyförbindelser. Av de sistnämnda torde allenast förbindelser avseende sammanlagt 14 aktier av en total aktiestock på 400 behöva tagas i beaktande vid bedömande av inlösningsprisets skälighet. Det lär visserligen med hänsyn till vad tidigare anförts dröja innan någon brytning av fyndigheterna kan komma i fråga. Enskilda svenska intressenter torde därför knappast vara villiga att binda kapital i gruvrörelsen ens i den begränsade omfattning som det nu gäller. Storleken av de kända malmtillgångarna giver emellertid anledning förmoda, att företaget i framtiden kan bliva av betydelse ur olika synpunkter. Beträffande huvudparten av övriga järnmalmsfyndigheter i Norrbotten har staten ett dominerande intresse. Såsom förut framhållits är staten jämväl ägare till jordägarandelarna i de förevarande fyndigheterna. Omständigheterna synas motivera att, på sätt kommerskollegium tillstyrkt, staten nu genom förvärv av aktieinnehavet tillförsäkrar sig även de övriga andelarna.

Jag biträder kommerskollegii mening, att, sedan staten övertagit aktierna, rörelsen bör tillsvidare alltjämt drivas i den nuvarande bolagsformen. Mot vad kollegium föreslagit beträffande bestridandet av försvarskostnaderna för gruvegendomen har jag ej något att erinra.

Med hänsyn till ovissheten om när fyndigheterna kunna bliva föremål för brytning och då någon avkastning av aktierna tillsvidare icke är att påräkna synas för aktieförvärvet erforderliga medel böra anvisas under tionde huvudtiteln på sätt sker med medel avsedda för prospekteringsarbeten och dylikt.

Ytterligare upplysningar i ärendet torde, i den mån så kan finnas önskvärt, få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Under åberopande av vad sålunda anförts och med framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tiden gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av aktierna i Ruotivare grufaktiebolag* för budgetåret 1939/40 å driftbudgeten under tionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 250,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.